

Кислі суніці

Василь Шкляр

1

Тиша. Яскраво-жовті кола пливуть по стиглому житі. Стебла, колосся зливаються в єдину золотаву масу, що вигинається м'якими хвилями. Вони колишуть дівчину. Тіло її теж золотисте, ледь притрушене оранжевим пилком, наче бджолоиною пергою. Вигини плечей, рук, в'юнкі коси — тануть, вплітаються у хвилі жита і губляться в них. Дівчина розтає, видіння зника, і на мить западає темрява.

Гарячий храп коня торкнувся обличчя, і Степан розплющив очі. Над ним схилив голову Гривань. Тупцювали на місці його довгі стрункі ноги, і здорові м'язи коня, бігаючи під цупкою гнідою шкірою, вилискували на сонці.

Степан почувався напрочуд легким, мовби, лежачи, він ледве торкався трави і вона навіть не згинала під ним свої тоненькі зелені язички. Він здогадався, що це від того сну, який побачив, ненароком задрімавши, і йому дуже кортіло його пригадати.

Враз хлопець згадав про отару, підвівся на лікоть і поглянув у видолок, де паслися його вівці. Велетенською білою плямою вони вирізнялися на зеленому тлі.

На пагорбі Степан несподівано побачив якогось чоловіка з невеличкою кінокамерою. Овець знімає, здогадався хлопець. Той ще довгенько ковзав блискучим об'єктивом по видолку, вряди-годи переводив його на небо і шулився від задоволення, поки, нарешті, повісив камеру на плече й озирнувся до Степана.

— А, прокинувся, козаче! — гукнув він, простуючи до чабана. Не гніваєшся, що я без твого дозволу овець знімаю?

— А мені хіба що? Знімайте собі на здоров'я, — одказав Степан. — Не мене ж.

Хлопець уже дібрав: цей чоловік із тих, що приїхали до їхнього лісу знімати кіно. Він був у білих штанях і такій же сорочці, на примружені очі кидав тінь дашок маленького картузика.

— Хіба аби тебе знімав, то вже й образився б? — Чоловік опутився додолу поруч хлопця. Степан на хвилю запнувся. Він уже уявив себе на екрані. Обов'язково кольоровому і верхи на Гриваневі. Мчить полем. Миготить обрій. Зверху небо синє-синє. А внизу трава. Стелить йому дорогу зеленою скатертиною.

— Та хто зна? — сказав Степан, вдаючи, що те його зовсім не обходить. Все одно цей чоловік тільки балакає. А як до діла... — А ви ж хто такі будете? — запитав для порядку.

— Оце він і є, наш хліб, — той поплескав стінку камери точнісінько так, як Степан плескувату щоку свого гнідого, й усміхнувся, від чого поглибшали брижки біля країв його очей, а сухувате обличчя так зіщулилось, що, здавалося, вже не могло розправитися і прибрати сердитого виразу. Степан посмілішав.

— Овець ви нащо знімаєте? Теж у кіно?.. Стривайте, я їх зараз наверну, а то жито почнуть толочити, — кинув Степан і схопився з місця.

Він скочив на. Гриваня, і той одразу пішов у галоп. Режисер захоплено дивився услід вершникові, що обліг коня ногами і хвацько нісся поперед отари, яка витяглася тепер білою смугою. Вівці збивалися в гурт і повертали назад у видолок. Налякані мигтінням копит, вони кидалися всередину, шукали прихистку одна за спиною іншої, й утворювався живий круг.

Режисер уже хотів було схопитися за камеру, але чомусь передумав і тільки підмахнув рукою, мовляв, отак їх, козаче.

— Добрячого коня маєш, — сказав він Степанові, коли хлопець знову сів навпроти.

— А то ж як, розумна коняка. Мені без неї як без рук. Бригадир хотів дати Гриваневі роботу поважче. Але ж овець пасти тепер не кожний і схоче, от я й сказав йому: буде Гривань — буде й пастух. В полі без коня робити нічого.

Усміхнені очі режисера посерйознішали, приглядаючись до юнака. Йому подобалася і дужа постава, і глибокі сірі очі, і широке вольове підборіддя пастуха. Навіть горбинка, що виступала на гордому носі, пасувала до його засмаглого обличчя. Тієї хвилини режисер, можливо, волів бути скульптором. Він дивився на Степана, зрідка киваючи головою, але, видно, думав про щось своє. Мабуть, про те, що завжди в нього з'являються якісь ідеї тоді, коли вже починається робота. Доводиться багато чого міняти.

А час не жде.

— А знаєш, юначе, я таки зніматиму тебе. Звісно, якщо нічого не матимеш проти. Але зятям собі — це не забавка. Це... а втім, зрозумієш усе потім. Приходь, ти знаєш, де ми зупинилися. Запитаєш Бровченка. А тепер мені пора.

Він підвівся і швидкими кроками пішов у бік лісу.

Уже далеченько зупинився й гукнув:

— І неодмінно приїжджай своїм конем! Чуєш?!

2

Ген попереду замаячів ліс, і хлопець нервово потягнув на себе вудила, пустивши коня кроком. Спочатку його підганяла цікавість, та, коли перед ним постав ліс, зробилося боязко, і Степан став притримувати коня. Либонь, аби він ішов пішки, ноги б самі не послухалися і повернули назад. А так... Ні, Степан покаже, що він теж не ликом шитий. Чекати лишилося обмаль. На узліссі вже видніються намети.

Степан зупинив коня і звернувся до якогось молодика, котрий уместився на поваленому грабку, гортаючи журнал з кольоровими малюнками.

— Мені треба Бровченка, — він намагався говорити якомога впевненіше.

— Тобі? Бровченка? — здивувався той, від чого Степанові знов захотілося облишити все і чкурнути геть, у своє поле, де спокій і тиша. Але хто такий врешті-решт цей хвалькуватий хлопчисько і чим гірший за нього Степан?

— Авжеж, Бровченка, — повторив пастух.

"Режисера", — хотів додати, але це вже було б зайвим.

— А, приїхав-таки. — Бровченко сам ішов до Степана. — Я чекав на тебе. — Він, здається, був радий зустрічі, і це трохи заспокоїло хлопця. Степан зіскочив з коня, і

режисер подав йому руку.

— Ну от і молодець.

Вони поволі йшли поміж дерев, кожен думав про своє.

— Гарно тут у вас.— Бровченко не квапився переходити до основного.

Степан чекав.

— Ти весь час тут живеш?

— Атож.

— Чабануєш, кажеш?

Хлопець тільки повів плечима, мовляв, самі ж бачили.

— А отара ж твоя за ким тепер? І як тебе відпустили з конем?

— Гриця впрохав, щоб попас день-другий, — сказав Степан, буцім Бровченко знав того Гриця. — Довго б не довелось торгуватися, але ж той зірвиголова тільки тому й погодився спочатку, щоб на Гриваневі погасати. Так я й приїхав, як казали. А якщо вже не треба, то... — Степан випалив це одним залпом, щоб одразу покінчити з усіма зайвими розмовами.

— Он який ти жвавий. — Бровченко був задоволений. — Тільки ж не все одним махом. — Він зупинився і пильно глянув Степанові в обличчя. Бровченко помітив, як міцно стислися його губи.

— Я знаю, в тебе це славно вийде... Ти повинен промчати полем на своєму коні до того місця, де на тебе чекає кохана. Тоді ти підхопиш її і зникнеш за обрієм. Це буде спогад, її спогад, розумієш? І таким ти з'являтимешся на екрані кілька разів. Та про це ми ще поговоримо, а зараз я тебе познайомлю з твоєю коханою, — засміявся він, і на мить Степанові здалося, що з нього глузують.

— Юрко! — гукнув Бровченко на хвалька, який усе ще гибів над своїми малюнками. — Поклич-но, будь ласка, до мене Нелю.

Хвалько зник за деревами і незабаром з'явився з біловолосою дівчиною.

— Ви мене кликали, Леоніде Петровичу? — Дівчина метнула за спину золотаві змійки кіс, і її погляд на хвилю зупинився на Степанові.

— Так, ось познайомся, Нелю. Це твій вимріяний коханий. Гарний, чи не так? Уяви собі, як він підхопить тебе у білій льолі і помчить степом.

Хлопець глянув на тонкий стан акторки. Невже йому дозволять обійняти її? І хіба він може бути коханим цієї красуні?

— Але ж цей епізод випав із сценарію, — здивувалася Неля і, кивнувши Степанові, загопила малинову губку.

— Випав, бо не було дублера.

— А тепер є... — Чи то спитала, чи ствердила дівчина. Блискучий жмуток волосся знову ковзнув із-за плеча до її розкішних грудей, і вона звичним жестом одкинула його назад.

"Вона не хоче цього", — подумав Степан і відчув, як зашарілося його обличчя. Ось недалечко пасеться Гривань. Кілька стрибків — і ці люди його більше не побачать ніколи. Тільки ж Бровченко...

— Рада була познайомитись, — ніби здалеку долинув до нього Нелин голос.

3

Коли вона підходила до Степана, він ненавидів себе за свою недолугість і не знав, куди подіти громіздкі руки. А вона, ніби навмисне, робилася такою легенькою, як польовий метелик, і до неї було боязко доторкнутися, щоб не струсити ніжний пилок з її гладенької шкіри.

Вона завжди весела. У неї все гаразд, і це дозволяє їй кепкувати над іншими. А з ним вона добра, тільки дивиться ледь здивованими очима, розтуливши рожеві губи.

Зараз вона теж наближається до нього, загадково усміхнена.

— Готуйся, Степане. Завтра будемо репетирувати мій спогад. — Її миле личко стало схожим на дитяче. — Ти міцно триматимеш мене? Не кинеш? Бо я боюся.

Від цих слів, а скорше від самого її голосу у Степана напружився кожен м'яз.

— Не бійся, — сказав він. А потім розгубився і підійшов до Гриваня, не знаючи про що говорити.

Неля теж підступила до коня і погладила його гриву.

— Він у тебе не злий?

— Ну що ти!

— А мені можна на ньому проїхати?

Він тільки кивнув головою і ніяково розвів руками, мовляв, що ж тут неможливого.

Вона підійшла до Степана зовсім близько, і хлопець відчув на своїх щоках її тепле дихання. Він обхопив її тонкий стан і висадив дівчину на коня. Та коли Гривань зрушив з місця, Неля зойкнула і попрохала зупинити його.

— Зсади мене, — сказала вона Степанові.

Дівчина стрибнула на землю, і її гарячі руки ковзнули по Степанових плечах, а в його очах спалахнуло світле волосся. Потім вона довго дивилась на нього, і, коли здригнулися її губи, Степан відчув, як незрозуміла втома налила його тіло.

— До завтра, — вичавив із себе він, плигнув на коня і зник за деревами.

4

Неля стояла у високій траві в довгій білій сорочці, а через поле до неї летів на коні Степан. І не був уже він незграбним, а почувався сильним, і навкруги було вільно й просторо. Степан сам хотів цього і думав, думав про неї, навіть і не згадуючи настанов режисера. Гривань зрозумів Степана, його задні ноги на мент прикипіли до землі, а передні метнулися вгору. Степан перехилився набік, і Неля опинилася в його обіймах. Золотокоса голівка припала до його грудей. Десь біля його заанімілої долоні билось її серце.

— Чудово! — вигукнув Бровченко. — Ти сам не знаєш, що ти за молодець. Завтра ж зробимо зйомку. А Зараз можете бути вільними, голуб'ята. Юрко! Ходімо мерщій зі мною.

Степан ліг на м'яку траву і заплющив очі. Гаряче припікало сонце. Стрекотали коники. Чийсь легкі кроки наближались до нього. Йому здавалося, що ось зараз він прокинеться і все це зникне, лише спокійно пастимуться вівці і жито гнатиме свої

лагідні хвили.

— О, новий кіномісяць забув про все земне і гадає думку про небо! — Над ним стояла Неля. Степан підвівся. Вона вже була в коротенькій сукні з глибоким декольте.

— Хіба можна забути про все? — сказав він і сам злякався своїх слів.

— Кого ж це ти не можеш викинути з голови?

— Хоча б тебе.— Степан не знав, куди подіти очі.

— О! — від неспокійного дихання підіймалися і опускалися її груди. Наче двоє круглих їжачків було замотано в тонку тканину і вони намагалися якось виплутатися з пастки.

— Шкода, що у вас немає річки, — сказала Неля. — Такий спечний день — і ніде викупатись. Я б зараз не знаю що віддала за будь-яку копанку.

— У лісі є одне озерце, але воно дуже маленьке. І вода там джерельна й холодна, бо ніколи не вигрівається. — Степан видобув із себе, либонь, найдовшу фразу з усіх, які мовив їй за весь час знайомства.

— І тобі не соромно? Досі не показати його мені!

Вони продиралися крізь густий чагарник. Неля подряпала ногу об гілку шипшини і з жахом відскочила вбік.

— Ох, я думала — гадюка, — зітхнула вона полегшено, притулившись до Степана.

— Зараз гадюки там, де суниці, — заспокоїв її хлопець. — Ти любиш суниці?

— Хто їх не любить.

— Я знаю поблизу гарні ягідники, — зрадів Степан. — Тепер стоять сонячні дні, і суниці дуже солодкі. Це якщо літо хмарне, тоді вони кислі.

— Але ж там, ти кажеш, гадюки.

— Ні... Чи той... Не бійся, — попрохав він врешті.

— Гаразд, я не буду, — сказала Неля.

Та коли вони підійшли до ягідника, що поріс дикими кущами, вона відмовилася йти далі. Степан збирав суниці сам. Потім він простягнув їй долоню, на якій червоніли, як жарини, соковиті ягоди. Вона нахилилася і губами визбирала їх з руки. Степанові пальці тремтіли. На її вустах загорілися багряні крапочки соку.

— Справді, дуже солодкі, — сказала вона, і в блакитних очах знову майнули ті вогники, від яких йому робилося тяжко. — Спробуй, який солодкий сік.

Степан глянув на свою долоню, але вона була порожньою. Тільки на розтулених Нелиних губах яскравіли звабливі крапельки. Це літо видалося жарким, і вони були дуже солодкими, ті червоні бризки. Не пам'ятаючи себе, він обійняв її і притиснувся пересохлими губами до її губ, ніжних і вологих, змочених пахучим соком лісових ягід. Вона випручалася з його ведмежих обіймів.

— Ти покажеш мені озерце? Мені душно, — сказала вона спокійно, ніби нічого не трапилося.

Степан покійно пішов далі в глиб лісу. Він мовчав, і скрізь стояла тиша, навіть не шуміли верхів'яття дерев, бо то був гарний день погідного літа.

Озерце насправді виявилось зовсім крихітним. Холодна джерельна вода була геть

прозорою, і виднілося чисте піщане дно. Нелю це задовольняло цілком. Вона повільно стягла з себе легеньку сукенку і залилася у веселковому бікіні. Крізь верхів'я дерев пробивалися промені сонця і, несміло торкаючись її тіла, золотили засмаглу шкіру. Вона наблизилась до озера і, схилившись, дивилася на своє віддзеркалення. Потім опустила ногу у воду й одразу ж вихопила її назад.

— Ух, і холодна ж. Як крига! — скрикнула і озирнулася на Степана.

Він примружив повіки, наче в очі ударило сонце, але погляду не одвів. Неля помітила це й, сколихнувши, мов балерина, руками, побігла у воду, збиваючи за собою рій бризок. Ніби веселка у водограї, майнуло її тіло, а за мить Неля вискочила з озера вся мокра, тільки сухе блискуче волосся розсипалося по гладеньких плечах. Змерзла, вона лягла коло Степанових ніг на вигріту сонцем траву. Від холоду її плечі здригалися, і на них тремтіли крапельки роси, як розсипані перла.

— Холодно, — сказала вона, і голос її теж затремтів.

Він опустився додолу і гарячими долонями торкнувся остуджених пліч. Пасмо волосся упало Нелі на обличчя, він простяг руку, аби його відгорнути, прихилився до неї і вже не знав, чиї губи першими подалися назустріч.

Змерзле тіло здригалося й билось об нього, як метелик об шибку, а перед очима все тануло, вкривалося золотим туманом. Якусь мить він ще бачив розкидані на траві в'юнки коси, золотаві, наче притрушені солодкою бджолою пергою, а потім і вони щезли.

5

Небо затягли хмари. Сірою лядою опустилися вони над землею, і, коли Степан їхав до лісу, на серці не було так просторо, як раніше. Степана не залишала думка: як тепер зустріне його вона? Якесь недобре передчуття засіло клубочком у його грудях і весь час давало знати про себе. Він силкувався його забути й думав тільки про Нелю, а вгорі купчилися насуپлені хмари, і небо ховало за ними ясний колір її очей.

Бровченка Степан застав теж не в найкращому гуморі.

— Знов доведеться перенести роботу, — сказав він. — Сподіваюся, ненадовго. Тут уже все залежатиме від погоди.

Збоку, поміж струнких стовбурів, промайнула Нелина постать. Степан підходив до неї повільно, важко ступав на глевку землю.

— А, це ти? Сьогодні зйомки не буде, — сказала вона байдуже.

— Знаю, — сказав він, пригнічений тим, що вона почала з цього мову.

— Так що, вважай, не повезло.

— Кому? — насторожився Степан.

— Ну, як кому? — знизала плечима. — І тобі, мабуть.

Він побачив на її лиці награну посмішку. Образа підступила до горла, але зараз він був готовий прощати цій дівчині все що завгодно.

— Я ж... Хіба я... Плювати мені на зйомку. — Степан ближче ступив до неї. — Я... — Він кволо простягнув руку, аби торкнутися її ліктя, але Неля, ніби не помітивши того, крутнулася на одній нозі і відійшла убік.

— Вибач, у мене тут одна справа...

— Я підожду, — він знову підступив до неї. — Мені не спішно. Я підожду.

— Навіщо?

Степан мовчав. Він глянув їй в очі, та вони вже були холодними і кидали блакитний крижаний відблиск десь убік.

— Навіщо? — знову спитала вона.

— Що навіщо? — не зрозумів Степан.

— Ждати мене.

Він не знав, що їй відповісти, і стояв, низько нахиливши брови.

— Сьогодні похмурий день, — сказала Неля, — і мене купатися не тягне.

Степан начеб аж зрадив.

— Можна збирати суниці, — знайшовся на слові.

— Ти ж сам казав, що, коли хмарна погода, суниці кислі, — сказала вона.

І раптом Степан зрозумів усе. Вона вже ніколи й нікуди з ним не піде, навіть якщо буде сонячний день. Він їй більше не потрібний, їй байдуже, чого йому хочеться і що він зараз відчуває.

Свинцевий тупий біль стиснув йому горло і не дав більше промовити й слова. Він круто повернув і кинувся до коня.

— Завтра приїзди якраніше! — крикнув йому навздогін Бровченко.

6

Акторка стояла у високій траві в довгій білій сорочці, а через поле летів на коні Степан. Він мчав до неї тому, що так наказував Бровченко. Він каже, що в Степана все славно виходить. Авжеж, славно. Степан це й сам знає.

Либонь, аби він ішов пішки, ноги б самі не послушалися і повернули назад. А Гривань, хіба він розуміє?.. Та й нехай, Степан покаже, що він теж не ликом шитий.

Неля ближчає, Степан бачить її білу, як статуя, постать. Лунко стукотять копита, і той стукіт відлунює аж у скронях. Вона майже поруч, видно, як вітер грається її розтріпаним волоссям. Хлопець рвонув на себе вудила, і кінь зупинився. Степан заціпенів на ньому нерухомо. Її холодне лице застигло перед ним. Десь убік кидали крижаний відблиск байдужі очі. Він знав, що йому треба підхопити її, пригорнути до себе і мчати, мчати ген аж за обрій. Але руки намертво прикипіли до вудил, закам'яніли. І раптом йому захотілося закричати, заволати, що все це брехня! Навіщо брати її в обійми, коли вона цього не хоче? Навіщо її примушувати? їй усе байдуже! Геть звідси!

Степан скинув із себе заціпеніння. Він щосили шарпнув за вудила, кінь розвернувся й пішов у галоп.

Геть звідси! Туди, де пасуться його вівці, де розлігся попід лагідним житом Гриць.

...Хвилястою стрічкою миготів обрій. Вгорі небо синє-синє. А долі трава. Стелить дорогу зеленою скатертиною.